

לאסור לו צת ישראל כי לפי דבריו הוא גזל אותה ושייך אנפשיה חתיכה דאיסורא, ואין לומר כיון דאין עליה איסור דהא אין מאמייים לו, א"כ ממילא רולית היא, ואין צדיחתו משום גזל, אף אם האמת שהוא בן נח, דזה אינו דמי ימר דרלונא אינו תלוי אלא בפסק דין אם הוא מותר או לא, אלא בעלם העובדה אם הוא ישראל או לא, ואילמלי היתה יודעת שבאמת הוא גוי, אף שלפי שורת הדיון אין מאמייים לו ומותרת להנשא אליו, עכ"ל היתה ממאנת בו, דזה נגד רלונא בעלם, ולא תלוי בהדין כנ"ל, וממילא לפי אמירתו אסור לישא אותה מטעם גזל, ודו"ק.

סימן קג

בענין „יבנה בית ויטע כרם ואח"כ ישא אשה"

שלו' וברכה ובט"ס למע"כ אהבי ידידי המופלג בתו"ש הב' שמואל לייב רובינשטיין נ"י ויזרח, בבראנקס גוא יארק.

אחדשה"ט, הגני בזה על מה ששאלת במכתבך האחרון אם תעסוק למעשה בפרק „האיש מקדש" טרם הכינות לעצמך פרנסה קבועה וכנראה שחששת בזה על דברי הש"ס סוטה דף מ"ד ע"א ובפסק הרמב"ם בפ"ה מהל' דעות ה"א.

תשובה. מאחר שדבר זה הוא דבר הנוגע לרבים יש לתת לב לדבר ולהביע הלכה זו על כל פרטיה ולדיק, והשי"ת יהי בעזרינו שלא נכשל בדבר הלכה, ויהי אמרינו לרצון לפני אדון כל.

גרסינן בסוטה דף מ"ד ע"א ח"ר אשר צנה אשר נטע אשר ארש לימדה תורה דרך ארץ שבינה אדם צית ויטע כרם ואח"כ ישא אשה וכו', והרמב"ם בפ"ה מהל' דעות ה"א כתב וז"ל: דרך צעלי דעה שיקבע לו אדם מלאכה המפרנסת אותו תחילה. ואחר כך יקנה צית דירה. ואחר כך ישא אשה. שנאמר אשר נטע כרם ולא חללו. מי האיש אשר צנה צית חדש ולא חנכו מי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה. אבל הטעמין מתחילין לישא אשה ואחר כך אם תמלא ידו יקנה צית ואחר כך צסוף ימיו ויחזור לצקש אומנות או יתפרנס מן הדיקה. וכן הוא אומר בקללות אשה תארש צית תצנה כרם חטע. כלומר יהיו מעשין הפוכין כדי שלא תלתיא את דרכיך. ובצרכה הוא אומר ויהי דוד צכל דרכיו משכיל ובי' עמו, עכ"ל. **והנה** כל רואה יתמה הפלא ופלא על דברי הרמב"ם אלו שמשנה מסדר המצואר צש"ם כנ"ל דגמרא איתא צית כרם ואשה, והרמב"ם סידר כרם צית ואשה, וכבר נתעוררו בזה קמאי ועי' צכ"מ וצלח"מ וציתור האריך צזה צספר סדר משנה להגאון ר' וואלף מצאסקוויץ ז"ל על הרמב"ם כנ"ל, עי"ש ותראה שאחר כל החירותים נשארים דברי הרמב"ם תמוהים מאד.

והנראה צצוהש"ת, דהנה כדי נדייק שפיר צלשון הרמב"ם הן צתחילת דבריו שכתב דרך צעלי דעה וכו' אבל הטעמין וכו' הן צסוף דבריו וכן הוא אומר בקללות וכו' נראה צרור שהרמב"ם כתב הלכה זו לא על יסוד הגמרא דסוטה כנ"ל, אלא שמקור דבריו צזה הם צמקומות אחרות מספרי חז"ל כיון ששם מצוארים דברי הרמב"ם צכל שלימותן. הנה ראשית דבריו מקורן צדברי הוצהר חדש פרשת צראשית צמדרש הבעלם (וכבר העירו שזה אחד מן הראיות שהרמב"ם ראה את הוצה"ק) וז"ל: ר' יוחנן פתח צחכמה יבנה צית ג' דברים לריך אדם לעשות צדרכי העולם לצנות צית משבו וליטע כרם להתפרנס צו ואח"כ לקחת לו אשה ולהוליד צנים לפרנס

צכם ולא כדרך השועים הלוקחים אשה צתחילה ואח"כ נוטעים כרם ואח"כ צונים צית וכו' עי"ש צצריכות צענון זה. וסוף דברי הרמב"ם צצקללות מעשיו הפוכין, מקורן צפסיקתא.

אל"א דלכאורה קשה לפי"ז דמאחר צצקללות כתבה תורה הסדר: אשה צית כרם, ואחר צפסיקתא שזה היפך מהסדר הנכון, ממילא יולא מזה שהסדר הנכון הוא: כרם צית אשה, וזהו הסדר שכתב הרמב"ם, אלא שזה דלא כסדר המוצא צגמרא וצזו"ח כנ"ל שהיא: צית כרם ואשה כנ"ל, (ועי' צספר צאר שצב עמ"ס סוטה דף מ"ד מה שהעיר צזה) ונמצא שיש מחלוקת צין הש"ס וצזו"ח לצין הפסיקתא, וקשה על הרמב"ם מדוע עזב הסדר צצגמרא וצזו"ח ונקט סדר צצפסיקתא, וצפרט לפי מש"כ שהרמב"ם תחילת דבריו מהצזו"ח כנ"ל, עי"כ ז"ל להצין שיטת הרמב"ם, שס"ל דצאמת אין לעשות מחלוקת צין דברי חז"ל צסדר זה, ויש להשוות דצריכה, וכיוולא מכל המקורות גם יחד, היא, שאחר שיעצוב איש את אציו ואת אמו ורולא לישא אשה, יש לו להקדים לקצוב פרנסה ולצנות צית ורק אח"כ ישא אשה, אלא שמה יעשה מקודם אם צנין הצית או קביעת הפרנסה, צזה מאחר שנראה סתירה צדברי חז"ל, מזה הוכיח הרמב"ם שבאמת אין קפידא צזה, אלא שהדבר תלוי לפי הנסיבות, וזה נשחנה מדור לדור וממקום למקום, ואי"ל לעשות כלל צזה, וביינו צמקום שהפרנסה מלויה וצקל יסדר אדם פרנסתו יוכל האדם להקדים צנין ציתו, ורק אח"כ צגמר צנין ציתו ישחלל לצורך פרנסתו מטע ותומי"י ישא אשה, אבל לא כן צמקום שאין הפרנסה מלויה, הרי מסתבר שמקודם ישחלל צכל יכולתו ליסד מקור פרנסתו שלזה לריך השתדלות מרובה וצמן רב ורק אח"כ יוכל לצנות צית ולישא אשה כצונו, וצזה יש להמתיק להצין מדוע הקדימו צגמרא וצזו"ח צית לכרם, ומחפסיקתא משמע שהסדר הנכון הוא כרם קודם לצית כנ"ל, וי"ל דמאחר שהגמרא וצזו"ח הסמיכו דצריכה על קראי דמייירי צצמן שישאל יושצין על אדמתן כמפורש צקראי עי"כ שפיר כתבו שיש להקדים צית לכרם, כי אז לא היו לריכין להשתדלות מרובה לפרנסתם רק יטע כרם וצש"ת שלח צרכה וכללחה צכל מעשה ידיהם, אבל הפסיקתא דדרש קראי דקללות אשר אז יהי בהיפך וכל יגיעינו יהי לריך חו"ש, ויהי קשה מאד להמציא פרנסה, ממילא אז צאמת יש להקדים כרם לצית כמצואר לעיל, ועי"כ אם נקדים צית לכרם יהיו מעשינו הפוכין ממה שראי לעשות כנ"ל, וממילא ניחא שפיר מה ששינה הרמב"ם סדר צצגמרא וכתב צסדר המשמע מהפסיקתא כיון שלו צצמן הגלות צדרך כלל זהו סדר הנכון כנ"ל וצבן.

ודיוצא מכל הנ"ל שערס ישא אדם אשה מחוייב הוא לקצוב פרנסה ולצנות צית, וציתור האריך צזה צזו"ח הנ"ל וכותב שהלוקח לו אשה ואין לו פרנסה הרי זה חפשי מן המלות כמתים הנקראים חפשים עי"ש, אלא שצדיין נשאר לצאר צ' דברים, הצי כמה שיעור הוא שצריך האדם להכין לפרנסתו, הצי אם יש לו להשתכצ צביגיטו לשנת הי"ח כדי לקצוב פרנסה ולצנות צית. וצעיין השאלה הצי נאמר דהנה מלשון הרמב"ם הנ"ל משמע שהגדיר החיוצ של יטע כרם צ, יקבע לו מלאכה המפרנסת" או צ, אומנות" וכן החיוצ של יבנה צית הגדיר צ, יקנה לו צית דירה" עי"ש, והדבר מצואר מסצחא דצודאי אין לחייב כל אדם צנפיטת כרם דוקא, וכן ודאי אין חיוצ לצנות צית דוקא וכבר אמרו חז"ל (יצמות דף ס"ג ע"א) כל העוסק צצנין מתמסכן אלא שצריך לו להכין אמה פרנסה, ושיהי

דאפי' אין לו אלא לאחת מהן יקדים בית לברם וברם לאשה במקום לדור ומקום למחיתו קודם עכ"ל בק"א, אבל אחר העיון נראה ברור דזה דבר שאי אפשר לומר כלל דאפי' באין לו לא ישא אשה עד שיביא ויזדמן לו, וכמו שכתבנו לעיל, אלא שאם גירסת התוספתא ישרה ע"ש. ז"ל שהמדובר שם באם לא הגיע עדיין זמן נשיאתו, או שהוא דבוק בתורה דרשאי להתעבב קלה, אז יש לעשות כסדר הזה, אבל באם הגיע הזמן, לית דין לריך בזה שחסור להתעבב משום סיבה חילונית וכנ"ל, ודברים אלו מפורשים בהגהות מהרי"ט להגאון ר' יעקב עמרין ז"ל עמ"ס סוטה שם ז"ל: דרך ארץ שיצנה אדם בית וכו'. וי"א שם יש לו כך הוא ד"א שלו אבל ודאי לא בא הכתוב ללמד שלא ישא עני אשה אם א"א לו כסדר הזה איברא דעני הבא לישא אשה צ"ד וצבור מזהרין עליו לשכור לו בית ולהל"ע לו מעה וכלי תשמישו שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו ואח"כ משיאין לו אשה גדאיתא בפרק מציאת האשה (דף ס"ז:). אבל אין צוין לו בית וברם כלל וכלל לא עכ"ל, היולא מכ"ז שאין חיוז זה אמור אלא להתחילה בדאפשר, אבל אם אין לו אסור להתעבב להמחין עד שיבין פרנסתו כנ"ל.

וראיתי בספר תפארת אדם להג' המנוח אבדק"ק עשימפא סי' פ"ד שהאריך הרבה בדבר זה והעיר ג"כ מלשון הצרייתא בקידושין דף כ"ע ע"א דהקדים החיוז להשיאו אשה ואח"כ ללמדו אומנות משא"כ בתוספתא איתא ה"ל ללמדו אומנות ולהשיאו אשה ע"ש מה שהאריך, ומסקנתו ג"כ דומה למש"כ ע"ש.

וראיתי בספר ויואל משה במאמר לשון הקודש פרק ב' שהעיר בדבר החדש דכל דין זה שיצנה בית ויעע כרם ואח"כ ישא אשה לא נאמר אלא בנשואי אשה שני אבל לישא אשה ראשונה מחוייב אף מקודם שהבין אומנות, ועיקר יסודו כתב צדכ"ל: הרי למדו זה מעורכי המלחמה ולא הלכו למלחמה אלא אחר כ' שנה וא"א לומר שלא נשאו אשה עדיין דהרי כל שעצירה בידו חוזר עלי' מעורכי המלחמה, ואמרו חז"ל אפילו איסור דרבנן כמו שח בין תפלה לתפלה, ועבר כ' ולא נשא בעל מלות עשה דאורייתא וכו' ולא היה מעורכי המלחמה וכו' וא"כ ע"כ מה שאמר הכ' על עורכי המלחמה ומי האיש אשר אירש אשה ולא לקחה זה ודאי מיירי באשה שני, אבל כבר נשא אשה כהלכה בשנת י"ח, וא"כ מה שלמדך תורה ד"א שיהי' לו בית וברם ולדעת הרמב"ם הוי כרם פירוש פרנסה קבועה קודם הנשואין כמ"ש שם המפורשים כל הכתוב הזה מיירי בנשואי אשה שני, וא"כ ודאי שאין להביא מזה ראי' על אשה ראשונה שהיא חוצה עליו בכל אופן ואופן, ועכ"ל כן שהרי לאו כל אדם זוכה לבית וברם ופרנסה קבועה וציד האדם רק ללמוד אומנות אבל אמרו ז"ל שאין העניות והעשירות מן האומנות, ע"ש שהאריך בזה עוד. אולם לפענ"ד כל הדברים תמוהים מאד, חדא דהרי עיקר היסוד שעכ"כ כבר נשא אשה קודם כ' דא"כ היה חוזר מחמת העצירה הזאת, לא יתכן אלא לדעת ר' יוסי הגלילי ור' יוסי בבתנאי בסוטה דף מ"ט ע"א דס"ל דהירא ורך הלכצ זה המתיירא מן העצירות שצידו, אבל לא לר' עקיבא שם דס"ל כמשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה, והרי הרמב"ם צפ"ז מהל' מלכים הל"ד פסק כר' עקיבא, ולדעתו לא היו חוזרין מעורכי המלחמה מחמת עצירות וא"כ שוב אין לנו שום הכרח להעמיד דין של מי האיש אשר ארש אשה באשה שני כעונן, ואף דבאורי"ח סי' נ"ד סעי' ג' פסק המספר בין ישתבח ליוצר עצירה היא בידו וחוזר עליה

לו מקום דירה, ואם שכר מקום דירה ג"כ יאל, אבל אין משמעות שיהי' חיוז להבין פרנסה שיהיה לו לאורך ימים, כי ודאי אין זה מחוייב בהשגדות לדאוג דאגת מחר, וכבר אמרו חז"ל סוטה דף מ"ח ע"ב שמי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקעני אמנה, ואיך יעילו חוצה על האדם להצטיח את עצמו לכל ימי חייו, אלא ודאי שאין החיוז אלא על העתיד הקרוב, היינו שיהי' לו תומ"י אחר חתונתו, ע"כ כל מי שיש צידו איזה אומנות או שהוא מעוסק באיזה עסק מלאכה או מסחר, ושוכר לעצמו בית דירה, ודאי כבר קיים לווי חז"ל והתנהג בזה לפי מידת דרך ארץ לישא אשה, ויותר מזה נראה שבזמנינו שאף מי שאין צידו אומנות מ"מ יכול למצוא בכל פעם איזה עבודה להתפרנס ממנה אם כי פעמים בדוחק, ממילא יכול הוא לצטוה צה' יום יום שיזמין לו כדי פרנסתו אחר שישא אשה. אבל עכ"פ אם יש לו איזה התעסקות כנ"ל ודאי קיים דברי חז"ל ואי"ל יותר, וא"כ ממילא שכל הנושאים אשה יש להם איזה יסוד פרנסה על איזה זמן עכ"פ, ואף אלה שתורתן אומנותן יש להם איזה משרה או מלמדת או שלומדים בכולל וכיוצ"ב, ולא גרע זה ממי שיש לו מלאכה אשר ג"כ אינו צטוה מה יולד יום, אלא שלא חייבו חז"ל אותנו על השגדות יותר מזה, כי בזה כבר יאל ידי חוצה השגדות, ומכאן ואילך ה' העוז צעניו יעשה.

ועתה נבוא לשאלה הב' אם מותר להתעבב בהגיעו לשנת הח"י עד שיהי' לו בית וברם כנ"ל, ונראה פשוט דמאחר שחל עליו מ"ע דפוי"ר שוב אינו רשאי להתאחר כדי להזמין פרנסה, ועי' באה"ע סי' א' חל"מ סק"צ דהא דאמרו חכמים בן י"ח לחופה אע"ג דכל המלות חייב לקיים מיד כשנעשה בן י"ג מכל מקום מזה ז' קבלו חז"ל שצ"ח ח"י לחופה מאחר שצריך ללמוד קודם שישא אשה והתחלת לימוד גמרא הוא מכן ע"י ואילך ע"ש, וכן כתבו שאר המפורשים, בכל זה לא עלה על דעת אחד מהם שיהי' העעס להתעבב עד שיבין פרנסה, כיון שזה פשוט שאין דוחין שום מזה מפני פרנסה, ועי' בגמרא קידושין דף כ"ט ע"ב אם מותר להתעבב מלישא אשה כדי ללמוד תורה ע"ש צדכ"ל ותוס' ד"ה הא הן והא לה, ועי', צש"ע אה"ע סי' א' סעיף ג' וד' פרטי דינים בזה, אבל זה לא עלה על דעת שום אדם שיחטבב בנישואין עד שיבין פרנסה כנ"ל, אלא ודאי שאין המדובר בגמרא וברמב"ם אלא בצופן שיש יכולת צידו להבין, ואין צורך להתעבב כלל, או בצופן שלא הגיע זמנו לישא אשה, אבל בהגיע זמנו ואין לו ודאי שאינו רשאי להמחין כלל, ואם אמרו חז"ל (שם) עד כ' שנה יושב הקצ"ה ומאפה לאדם מתי ישא אשה כיון שהגיע כ' ולא נשא אומר תיפח עצמותיו, ודאי לא חילקו בין עני לעשיר ותורה אחת היא לכל אדם מישראל, ואף מי שאין ביכולתו להבין בית וברם חייב לישא אשה עד כ', וכן כתב בחידושי אגדות מהרש"ה על הגמרא דסוטה הנ"ל ז"ל יצנה בית יעע כרם ואח"כ ישא אשה. למדו לומר כן דה"ל להקדים נשואי אשה שהוא דבר השוכה בכל ומצוי משא"כ בית ומכש"כ כרם דאין כל אדם זכך זכך לכל לישא אשה תורה ד"א, שמי שיש לו"י יעשה כסדר הזה לישא אשה באחרונה עכ"ל, הרי מפורש יולא מדבריו שרק צמי שיש לו מיירי, ואין דנין אפשר משאי אפשר, אמנם בספר "קין אורה", עמ"ס סוטה הנ"ל חולק על דברי המהרש"ה, ומביא ראיה מדברי התוספתא בסוטה פ"ז י"ג דאיתא התם נתמנתה (חדמנה) לו פרנסה יצנה בית. חזרה ונתמנתה יעע כרם. חזרה ונתמנתה ישא אשה. משמע

להשיאו אשה קודם מלמדו אומנות, הכס היינו עממא דבאמת מלות להשיאו אשה עדיפא לי שזכ מלוד בעלם אבל למדו אומנות אינו אלא מפני הכרח כמובן, וגם יש מקום לומר שאינו חיוז החלמי דאם אציו עשיר ורואה לפרנסו אינו מחוייב כלל למדו אומנות, ועוד יש אופנים הפוערים ע"כ מקדים חיוז להשיאו אשה שביא חיוז בהחלט, אבל באמת הסדר הזה הוא לאו דוקא כ"ל, וע"י עוד בגמרא יומא דף ע"ו ע"א ואציו אמר לך אורי בעלמא הוא דקא מורי וסדרא הא דבר תני ליה ע"ש הכי שדעת אציו שאין ללמוד סדר מוקדם ומאוחר בסידור לשון המשנה — וע"י עוד שם דף ל"ד ע"א לעולם רבין היא ובסדרא לא קא מיירי ובפרש"י לא דק.

הויצא לנו מכל זה דבאמת אין חילוק בין בנושא אשה ראשונה לשני בכל אופן יש להבין מעמד פרנסה מקודם עכ"פ על העתיד הקרוב אלא שאין זה אלא לבחילה דאפשר אבל באין לו אסור להעצב כ"ל, ובין תורה יש להוסיף עוד היתר מה שמאלתי בספר דרשות חת"ס סופר חלק שני דף ת"ח ע"א חז"ל: אחז"ל יצא בית ויעט כרס וישא אשה, וכי הרמב"ם בחוכמה כי בהיפך אשה תיארש בית תצנה כרס תיעט כלומר ה"י כל מעשיך מהפכים — ואין אנו נזהרים בזה י"ל עפ"י מ"ש ראשונים שאנו סומכים ואין מלמדים בנינו אומנות דסומכים על ר' נהוראי סוף קידושין מניה אני כל אומנות שבעולם ואינו מלמד בני אלא תורה וכו' א"כ בחור שלמד תורה הרי כרמו נעוץ וציתו צנוי, וזהו בכלל הפוך זה והפוך זה, שנעשה מעשים הפוכים מדרכי עולם וכולם מצורכים עכ"ל.

י"ל זה דרך הלכות גם בגמרא סוטה ה"ל שמציא בגמרא שאף שלמה אמר בחכמתו הכן בחוץ מלאכתך ועתה צדקה לך אחר וצנית ציתך, הכן בחוץ מלאכתך זה בית ועתה צדקה לך זה כרס אחר וצנית ציתך זו אשה, דבר אחר הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ועתה צדקה לך זה משנה אחר וצנית ציתך זה גמרא ע"ש, וא"כ י"ל שכלומדים תורה יכולים לסמוך על הפירוש השני דוקא לענין לימוד התורה איירי ולא לענין להבין פרנסה, והבן. **הויצא** מדבריו צידוד דידן שכבר הביע חזק, ומה גם כי למדת קלת אומנות, ואע"פ שאינו צדדי הורך לעת עתה לפרנסה, מ"מ איך ראוי להמתין יותר, ומי שזן ומפרנס מקרני ראמים עד צילי כינים הוא יזמין לך פרנסה טובה ורחצה לעבוד את הטי"ת בהרצבה כרונך העוב, וכאוות נפש ידשה"ע המאפה לישועת ה' ולהרמת קרן התורה.

פימן קד

בענין „והייתם נקיים וגו' " במקום קיום מצוה

ב"ה. יום ג' לסדר עקב תשמעון תשל"ה לפ"ק.

שלוי ובט"ס לאהובי יקירי רודף צו"ח ימצא חיים עושר וכבוד ר' פלוגי שיחי' לאויט"א.

ע"ד מה שיען לו פצ"פ להמתין מלישא אשה לכל הפחות שנה משום מראית עין, ומה יאמרו הצריז, תמיכה הפלא ופלא, מה מראית עין שייך בזה, הלא אין כאן מדוד של איסור, ואדרבה מלוד קעציד, ואיפה מלינו שום חשש שלא לישא אשה אחר שגירש אשתו, וחושש אני שהיועץ הזה עבר על לאו דאורייתא של לפי"ע שקאי על כוונת ענה רעה, וגם הלא מדינה יש עליו חיוז דאורייתא

מעורכי המלחמה, כבר העיד בספר קרן אורה בסוטה דף מ"ד ע"ב דל"ע דהא לא קי"ל הכי וכמשי"כ הרמב"ם כר"ע, וזה ברור שאין להסיק מדברי השו"ע האלה שיה"י דעתו לפסוק כר"י כיון דלא איירי שם לענין דין חזרת עורכי מלחמה רק שהעתיק הלשון מירושלמי שעכ"פ לומדים משם שביא עצירה ח"פ. ועוד דבאמת אפילו לר' יוסי אין ראיה כלל דהא שפיר נוכל לאוקמי בנושא אשה ראשונה מ"מ לא יהי עצירה צידו כגון שהיה אנוס או עוסק בתורה ואין יארו מחבצר עליו, ועוד אף אם עבר עצירה בזה דלא נשא מקודם מ"מ הרי מצוה בגמרא שם דף מ"ג ע"ב דצדעציד תשובה אינו חוזר שוב מעורכי המלחמה, וע"י במש"ל צפ"צ דה"י סוטה ה"ל שזה"ר בזה, וא"כ בודאי ששפיר מיירי אף בנושא אשה ראשונה, וע"י בקרן אורה שם דבכלל מספקא ל"י אי גם משום בעל מלות עשה חוזר או לא ע"ש דמסתברא ל"י דאינו חוזר. וחזן מכל זה מלאתי בירושלמי סוטה פ"ח ה"ו מפורש שהכרחי מי האיש אשר ארש וגו' בבחור שנושא אשה ראשונה מיירי, דז"ל: אשר ארש אשה אין לי אלא רובה שגשא רובה מנין לרובה שגשא אלמנה וכו' מפורש שגם באשה ראשונה חוזר משום שארש אשה ולא משום עצירה זו, הרי ממילא שוב אין לנו ראיה כלל להעמיד הלימוד שלימדה תורה דרך ארץ בנושא אשה שני, וע"י עוד בספר ה"ל שכתב כל זה כדי לישב סדר לשון הש"ס בקידושין דף כ"ט האז חייב צדדי ללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות, שזה הסדר הוא דוקא שרק אחר הנשואין יש ללמדו אומנות אבל עד הנשואין צדוד שאין רחיים על לאורו יעסוק רק בתורה ע"ש, ועל כן צדדי שלא יקשה על זה מגמרא דסוטה ה"ל דמצוה להיפך שיש להקדים אומנות לנשואין וכמו שפסק הרמב"ם, ע"כ דחק לאוקמי שזה לא נאמר רק בנושא אשה שני כ"ל, ומאחר שהוכחנו לעיל שא"ל לומר כן, מעתה חל עלינו לבאר אם יש ראיה מסידור הלשון שהקדים חיוז להשיאו אשה לחיוז ללמדו אומנות נגד מה שמפורש בגמרא דסוטה להיפך, הנה מלכד מה שהדעת נוטן שאין לדחות את המפורש בגמרא מפני דיוק בלשון הצרייתא שאנו צאים לדיוק, מלכד זה הרי באמת בירושלמי פ"א לקידושין ה"ז מקדים ללמדו אומנות ולהשיאו אשה, וגם בתוספתא פ"א לקידושין ובמכילתא פ' צא ובמדרש תנחומא פ' שלח וכן צילקוע שמעוני שם מקדימים לימוד אומנות לנשואין, וכן מסתבר בדבר דלא יתכן שאחר שיעוצז איש את אציו ואת אמו אז יעילו עליו חיוז לחזור ולעפל עמו ללמדו אומנות. ועוד ממה יתפרנס אז ובמה יפרנס את אשתו אשר לקח, עד שיעלה ללמדו אומנות ולא מלאנו חיוז על אציו לפרנסו עם אשתו באותו הזמן, וע"כ ברור שחיוז ללמדו אומנות היא קודם לחיוז להשיאו אשה, וכדי שלא לעשות מחלוקת בין גמרא דילן והירושלמי ושאר מקורות שזיינו לעיל עכ"ה י"ל שהסדר כאן הוא לאו דוקא כי הלא במקום שיש טעם אין מוקדם ומאוחר דצדדי חכמים כמו שמציא בספר ה"ל שם מגמרא סנהדרין דף מ"ט ע"ב כ"מ ששנו חכמים דרך מניין אין מוקדם ומאוחר וכו' ופרש"י לא דקדקו להקדים צמשתין את המוקדם ולאחר את המאוחר שיש מקום שהשנו מאוחר צמשה לריך להקדימו צמשה כגון סדר ח' בגדים של כהן גדול וכו' והיינו מעטם שאיתא שם בגמרא מאי עממא אקדמיה קרא ותנא לבישת כתונת קודם למכנסים משום דמכסיה כולה גופה עדיפא לי ע"ש, הרי שאם יש טעם שפיר מקדים את המאוחר, ואם כן שפיר נוכל לומר שגם צידוד דיוק כ"ע ס"ל להקדים אומנות לנשואין כמפורש בגמרא בסוטה, ובירושלמי וכ"ל, והא שמקדים צצרייתא